

روش، روشهای طراحی و روشهای طراحی در معماری

مانا سپهوند^{۱*}، محمدپیرمحمدی^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه آزاد اسلامی خرم آباد، (mana_sepahvand@yahoo.com)

۲- محمدپیرمحمدی، دکترای معماری، هیأت علمی دانشگاه لرستان، خرم آباد، ایران

چکیده

رساله گفتار در روش درست راه بردن عقل رنه دکارت را متن بنیادی تفکر مدرن و تمدن مدرن می‌دانند و نکته کلیدی و اصلی آن را تأکید دکارت بر 'روش'، به گونه‌ای که امروزه این رساله با عنوان اختصاری گفتار در روش شناخته می‌شود. در بررسی گفتار دکارت درباره روش، مشخص می‌شود که روش دکارتی که بر مبنای الگویی هندسی پرداخته شده است، خود بر چند پایه استوار است که از جمله آنها می‌توان از اینها نام برد: تعریف انسان به عنوان جوهر اندیشنده (Res Cognitas)، عقل‌گرایی (Rationalism)، تأکید بر یکسانی و برابری همه آدمیان از لحاظ عقلانی و نادیده گرفتن تفاوت‌های فرهنگی، سوژکتیویسم (Subjectivism) و تقابل عالم و آدم، ورا زمانی، ورا مکانی و ورا تاریخی بودن روش و در یک کلمه: فرمالیسم. خواست دکارت از روش چیزی بود که همه بتوانند با کار بست آن، برکنار از هر زمینه و محتوایی، به حقیقت دست یابند. جدا کردن صورت از محتوا و اولویت دادن به صورت-فرمالیسم- میراث دکارت است که ریشه در سوژکتیویسم و تقابل عالم و آدم دارد. تقابلی که بیشتر کوشش اندیشمندان بعدی، نظیر لایبنیتس و اسپینوزا و کانت را به رفع آن معطوف کرد و موجب انتقادهای فراوانی بر دکارت شد. اساسی‌ترین این انتقادهای را می‌توان در هایدگر بازجست، به گونه‌ای که گادامر که از بزرگترین شاگردان و اندیشمندان مکتب هایدگر است از تقابل 'حقیقت' و 'روش' سخن می‌گوید و نیز پست مدرنیستها در تقابل با روش‌گرایی دکارتی، خود را تعریف می‌کنند. پس از معرفی روش به معنای مدرن آن و طرح و بررسی انتقادی آن، این مقاله نخست به معرفی روشهای طراحی به طور کلی و پس از آن، به صورت ویژه به روشهای طراحی در معماری می‌پردازد. در یک نگاه کلان می‌توان طراحی را مشتمل بر سه بخش تجزیه، ترکیب و ارزیابی می‌دانند و در هر بخش هم روشهای متفاوتی ارائه می‌کنند، در بخش تجزیه از روشهای نظریه تصمیم، تحلیل ارزش، مهندسی سیستمها و ... در بخش ترکیب از ماتریس تعامل، شبکه تعامل و ... بهره می‌برند. روشهای طراحی مورد بحث تا اینجا اختصاص به معماری ندارد بلکه در سایر رشته‌ها نیز بکار می‌رود. روشهای طراحی در معماری را به گونه‌های مختلفی دسته بندی کرده‌اند، جفری برادبنت (Geoffrey Broadbent) در کتاب طراحی در معماری: معماری و علوم انسانی به بازشناسی چهار روش طراحی در تاریخ معماری می‌پردازد؛ عملگرا (Pragmatic)، نمادگرا (Iconic)، قیاسی (Analogical) و قاعده‌گرا (Canonic). که به شرح کوتاهی از آنها خواهیم پرداخت. جدا از نگاه تکوینی-تاریخی برادبنت، روشهای طراحی در معماری را به اشکال دیگر نیز دسته‌بندی کرده‌اند که می‌توان به روشهای ارجاع به طبیعت و هندسه، الگو قراردادن موسیقی و ریاضیات، رخدادهای تصادفی و ناخودآگاه، نگاه به گذشته، کارکردگرایی، منطقه‌گرایی، فرایندهای زاینده (مُرفینگ، فولدینگ، طراحی پارامتریک) اشاره کرد که سعی می‌شود هر یک جداگانه معرفی شوند. با نظر به این انتقادات، این مقاله، به روش انتزاعی و فرمال نمی‌پردازد بلکه روش را با هدف و مقصد با هم در نظر می‌گیرد. یعنی فرم و محتوا و روش و هدف را جدا نمی‌انگاریم و آنها را در ارتباط مستقیم و دو سویه با یکدیگر می‌دانیم، هر روشی به هدفی خاص می‌انجامد و هر هدفی هم با هر روشی دست یافتنی نیست. پس به جای پرسش از 'روش طراحی'، از 'روش طراحی و هدف از طراحی' پرسش می‌کنیم.

واژه‌های کلیدی: روش، معماری، روشهای طراحی